



УДК 351:002.8

ЧЕРВЯКОВА Ольга Володимирівна,
кандидат наук із державного управління, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

У статті узагальнено результати наукового дослідження механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін, які відображають: аналіз стану наукового доробку щодо механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін; теоретичне підґрунтя розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін; методологічні засади розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін; перспективні напрями та заходи щодо розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін; оцінювання та визначення напрямів удосконалення механізмів трансформації державного управління в Україні в контексті його самоорганізаційних можливостей.

Ключові слова: механізми державного управління, механізми трансформації державного управління, суспільні зміни, самоорганізаційні можливості.

CHERVYAKOVA Olga. The results of scientific research of public administration transformation mechanisms in the context of social change

The paper generalized the results of scientific research of public administration transformation mechanisms in the context of social change: the analyses of the scientific heritage of transformation mechanisms in public administration in the context of social change; the theoretical basis of the development of transformation mechanisms in public administration in terms of social change; methodological foundations for the development of transformation mechanisms in public administration in terms of social change; perspective directions and measures for the development of transformation mechanisms in public administration in terms of social change; assessment and identify areas to improve the transformation mechanisms in public administration in Ukraine in the context of its self-organizational capabilities.

Keywords: mechanisms of public administration, the transformation mechanisms in public administration, social changes, self-organizing capabilities.

Постановка проблеми. Для сучасного державного управління природним є вплив на нього численних тенденцій та процесів світового розвитку, які на сьогодні супроводжуються глибинно суттєвими суспільними змінами. Найбільш відомими й фундаментальними, тобто такими, що найбільше впливають на сучасний світ, є процеси глобалізації.

Серед глобалізаційних впливів суттєво на розвиток України впливають інноватизація суспільства (формування інноваційного суспільства), інформатизація суспільства (побудова інформаційного суспільства), активізація участі громадськості (формування громадянського суспільства), забезпечення стійкого розвитку (формування суспільства стійкого розвитку), інтеграційні процеси (євроінтеграція), демократизація суспільства, боротьба з корупцією.

Зазначені вище напрями укупі утворюють стратегічний вектор суспільного розвитку за основними напрямками глобалізаційного впливу – зовнішній, на відміну від напрямів забезпечення його реалізації шляхом реакції України на ці глобалізаційні впливи – внутрішній стратегічний вектор суспільного розвитку. Якщо маємо відставання внутрішнього вектора суспільного розвитку від зовнішнього, то це свідчить про запізнилу реакцію країни на зазначені глобалізаційні впливи.

У вітчизняній практиці державного управління при формуванні стратегій суспільного розвитку в контексті глобалізаційних змін переважає підхід, який можна охарактеризувати як рефлексію керівництва країни (президента, уряду, парламенту) та відповідних центральних органів виконавчої влади на певні глобалізаційні впливи та виклики шляхом прийняття відповідних окремих стратегічних документів. На сьогодні в Україні розроблено низку стратегій (або їхніх проектів) національного та соціально-економічного розвитку за різними суспільними сферами, галузями та відносинами. Особливе місце серед них займають стратегії – реакції держави на глобалізаційні впливи та виклики; а також державно-політичні документи, що висвітлюють трансформацію механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці розвиток трансформаційних механізмів державного управління зазначені в працях відомих українських та зарубіжних учених, зокрема, В. Авер'янова, В. Бакуменка, Д. Бостона, В. Волкової, Д. Гвішіані, В. Князева, Н. Нижник, Р. Фатхурдинова, В. Форрестера, В. Цветкова та ін. На особливу увагу серед них заслуговує робота відомого українського вченого В.М. Гейця, в якій розглядається контекст змін державного управління в умовах світової кризи системного характеру. Але незважаючи на це, такі соціальні системи як держава, регіон, галузь, місто, територіальна громада є багатопараметричними та дисипативними, що суттєво ускладнює розуміння процесів, які в них відбуваються, а відтак, й управління ними.

Інформаційним джерелом для написання статті є результати наукового дослідження [1 – 58].

Метою даної статті є узагальнення результатів наукового дослідження щодо механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін.

Виклад основного матеріалу. У статті наведено результати вирішення актуальної наукової проблеми, яка полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні розвитку механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін та розробці науково-практичних рекомендацій щодо їх вдосконалення на основі чинників самоорганізаційної спроможності шляхом інтегрованого підходу. Отримані у процесі дослідження результати дали змогу сформулювати такі висновки і внести пропозиції, що мають теоретичне та практичне значення.

1. Проаналізовано наукові дослідження щодо розвитку механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін, викликаних глобалізаційним впливом. Виявлено, що більше чверті всіх дисертаційних робіт у галузі науки «Державне управління» за період 2003-2013 років були спрямовані на дослідження проблем і завдань внаслідок таких змін. Виділено не тільки основні напрями – складові зовнішнього вектора суспільних змін в Україні, але й відповідні напрями в їхніх межах, на яких були зосереджені сучасні дослідження з державного управління. В той же час, з'ясовано, що бракує комплексних інтегрованих досліджень розвитку механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін із застосуванням синергетичного підходу та прикладних положень теорії самоорганізації.

2. Сформульовано розвиток механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін як наукову проблему. Визначено, що під механізмами трансформації державного управління маються на увазі застосування будь-яких з них з метою проведення суспільних змін, тобто перетворення суспільства та суспільних відносин відповідно до потреб суспільної світової та вітчизняної практик. Запропоновано розглядати вплив зовнішніх процесів, що ініціюються та формуються за межами України, як зовнішній вектор суспільних змін, а вплив потреб самого українського суспільства – як внутрішній вектор суспільних змін. Серед напрямів зовнішнього вектора суспільних змін для аналізу виділені: формування та розвиток інформаційного, інноваційного, громадянського суспільства, суспільства стійкого розвитку, а також інші глобалізаційні впливи (інтеграційні процеси, демократизація країни, антитерористична діяльність, захист прав людини тощо). Внутрішній вектор суспільних змін визнано вирішальним для формування та розвитку механізмів трансформації державного управління, оскільки він відображає конкретні існуючі потреби та можливості українського суспільства, його готовність до зовнішніх змін.

3. Отримав розвиток категорійно-понятійний апарат державного управління відповідно до обраної тематики дослідження. Визначено поняття «розвиток механізмів трансформації державного управління в контексті суспільних змін» як незворотну, спрямовану, закономірну, якісну зміну різноманітних механізмів державного управління, що представляють собою практичні заходи, засоби, інструменти, важелі з реалізації управлінських рішень та організаційних, координуючих, регулюючих та контролюючих впливів відповідно до визначених цілей проведення суспільних змін, перетворення суспільства та суспільних відносин до потреб суспільної світової та вітчизняної практик. Поняття «вектор механізмів трансформації державного управління» визначено як певну їхню сукупність, що реалізується за різними напрямками та за формою поділяється на стратегічні, програмно-цільові, інституційні, нормативно-правові та ресурсні механізми. Запропоновано інтегровану сукупність різноспрямованих векторів трансформаційних механізмів державного управління розглядати як «парадигмальну матрицю трансформаційних впливів», стовбцями якої є вектори за їхнім спрямуванням (наприклад, за напрямками формування різновидів сучасних представлень суспільства), а рядками – поширені форми представлення механізмів трансформації державного управління (наприклад, стратегії, програмно-цільові механізми, інституційні механізми, нормативно-правові та ресурсні механізми). Така матриця є універсальним засобом представлення інтегрованої сукупності впливів держави щодо формування нових суспільних відносин у країні та допомагає його змінювати шляхом зміни наборів векторів механізмів трансформації державного управління у разі зміни основних напрямів суспільних змін.

4. Визначено основні складові елементи та напрями зовнішнього вектора суспільних змін. За складовою «глобалізаційний вплив» виділено: державотворчий, державно-політичний, економічний, освітній, соціальний, регіональний, євроінтеграційний, євроатлантичноінтеграційний, демократизаційний, антитерористичний, людиноцентристський напрями. За складовою «формування інформаційного суспільства» виділено напрями: державна політика у сфері інформаційного суспільства, інформаційне забезпечення державного управління, комунікативна діяльність, державне управління інформаційно-освітнім середовищем, інформаційні технології та процеси. За складовою «формування інноваційного суспільства» виділено напрями: державне управління інноваційною діяльністю, державна інноваційна політика, державне регулювання галузевих інноваційних процесів, державна політика, розвиток інтелектуального потенціалу інноваційного розвитку регіонів та територій, інноваційні механізми та технології. За складовою «формування суспільства стійкого розвитку» виділено напрями: сталий розвиток регіонів та галузей, соціальний розвиток, екологічний розвиток, рекреаційні процеси та механізми, розвиток людського ресурсу, безпека життєдіяльності. За складовою «формування громадянського суспільства» виділено напрями: взаємовідносини органів державної влади та органів місцевого самоврядування з організаціями громадянського суспільства, вплив громадянського суспільства на формування державного управління, соціальне партнерство, формування й реалізації державної гендерної політики в Україні, етнонаціональні державотворчі процеси, державно-громадське управління освітою, надання громадських послуг, зв'язки з громадськістю, державне сприяння розвитку підприємництва. Запропоновано класифікацію наукових досліджень відповідно до основних складових зовнішнього вектора суспільних змін та виділених їхніх напрямів. Наприклад, дослідження щодо формування громадянського суспільства за напрямом «Вплив громадянського суспільства на формування державного управління» та інше.

5. Сформовано концептуальну основу дослідження на основі синергетичного підходу до розвитку трансформаційних механізмів державного управління в умовах суспільних змін з виділенням та застосуванням чинників впливу на процеси самоорганізації. При виділенні цих чинників враховано низку положень сучасної теорії самоорганізації, а саме: а) соціальні системи, такі як держава, регіон, галузь, місто, територіальна громада, є багато-параметричними та дисипативними; б) дисипативний характер самоорганізації соціальних систем забезпечується циклами управління, що утворюються суб'єктами та об'єктами в процесах державного управління та безпосередньо пов'язаний з ними; в) для державного управління соціальними системами характерні багатоциклічність та циклічна різноманітність. На основі цих положень виділено та проаналізовано модель типового циклу управління у системі державного управління, а також виділено вісім чинників впливу на процеси самоорганізації, комбінація яких визначає стан самоорганізації соціальних систем. Серед них: ідеї, технології, ресурси, умови, впливи, моніторинг, менеджмент (інтегральний чинник діяльності суб'єкта управління) та виконання (інтегральний чинник діяльності об'єкта управління).

6. Розроблено загальний методологічний підхід до аналізу стабільних і нестабільних станів самоорганізації в соціальній системі, сутність якого полягає у виділенні та аналізі рівнів впливу на неї зазначених чинників, а також у визначенні та оцінюванні відповідного стану її самоорганізації. В його межах запропоновано сформувати шляхом виділення всіх можливих комбінацій загальних чинників впливу ситуаційне проблемне поле самоорганізації соціальних систем та використовувати його для оцінювання станів таких систем. Наприклад, шляхом періодичного проведення (щорічного, поквартального, щомісячного) їхнього оцінювання й використання отриманих результатів для прогнозів розвитку соціальних систем.

В межах цього підходу отримала розвиток теорія антикризового управління шляхом застосування виділених загальних чинників впливу до кризових (нестабільних) ситуацій в соціальних системах, що дозволяє говорити про кризу ідей, кризу технологій, ресурсну кризу, кризу умов, кризу впливів, кризу моніторингу, кризу менеджменту та кризу виконання, а також системну кризу, що має ознаки кількох або всіх із зазначених криз. На основі цього запропоновано загальне поле кризових ситуацій в соціальних системах. Будь-яку діяльність в соціальних системах (політичну, економічну, соціальну, гуманітарну, екологічну, державно-управлінську, місцеве самоврядування) можна розглядати в контексті наявності ознак зазначених криз. Залежно від проявів ознак видів криз та їхнього характеру (тривалість, масштабність, терміновість вирішення, ресурсо- та енерговитратність тощо) слід сформувати систему (сценарій, програму, план, проект) заходів з їх подолання, запобігання або зменшення негативних наслідків. В Україні, на нашу думку, на сьогодні мають місце ознаки кризи умов, менеджменту та виконання, основною причиною яких є недостатній рівень управлінської, виконавської та технологічної культур, а також ще недостатній рівень готовності до інноваційних змін.

7. Отримав розвиток синергетичний підхід в дослідженнях державного управління шляхом введення у науковий обіг чинника самоорганізаційної спроможності розвитку та висвітлення підходів до його врахування в процесах управління в соціальних системах. Запропоновано визначити самоорганізаційну спроможність розвитку як керуючий параметр (чинник), який є інтеграційним проявом дії загальних чинників впливу на процеси самоорганізації, в тому числі ідей, технологій, ресурсів, умов, впливів, менеджменту, моніторингу та виконання, при певному змістовному наповненні якого соціальна система спонтанно переходить у новий упорядкований стан. Таким чином, розвиток можна розглядати як незворотну, спрямовану, закономірну зміну упорядкованих станів соціальної системи, що забезпечується наявністю її самоорганізаційної спроможності розвитку внаслідок досягнення критично-достатньої інтеграції ідей, технологій, ресурсів, умов, впливів, менеджменту, моніторингу та виконання. Кожний з цих чинників фактично задає свій напрям впливу на формування самоорганізаційної спроможності розвитку, а саме: ідеологічний, технологічний, ресурсний, впливовий, створення умов, менеджерський (суб'єктно-діяльнісний), моніторинговий та виконавчий (об'єктно-діяльнісний). Ці напрями поєднано у вектор впливу на самоорганізаційну спроможність розвитку.

8. Обґрунтовано, що введення поняття самоорганізаційної спроможності призводить до принципової зміни підходу до підготовки політичних рішень (стратегій, політик, концепцій, бюджету тощо). Показано, що перевагами такого підходу є: його об'єктивний характер, оскільки спирається на дисипативний характер самоорганізації соціальних систем; просте загальне уявлення про основні чинники впливу на дисипативну синергетику соціальної системи, що є дуже важливим для вибору шляхів подальшого аналізу та синтезу цієї системи; спрощення і технологізація застосування синергетичного, системного та ситуаційного підходів до соціальних систем, оскільки пропонуються лише вісім основних чинників впливу на самоорганізаційну спроможність їхнього розвитку; можливість структурувати проблеми, цілі, завдання з використанням як цього вектора (для ідеологічного, технологічного напрямів), так і інших поширених моделей; доступність для розуміння управління, державному службовцю, посадовій особі місцевого самоврядування, що відкриває нові можливості для їхньої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації та перенесення здобутків науки синергетики у практику публічного управління.

Встановлено, що обмеженням такого підходу є те, що його застосування не замінює, а відтак, і не виключає використання в управлінському процесі звичних управлінських технологій структурування проблем, цілей, завдань, оскільки він спрощує на першому етапі аналізу уявлення про проблемні сфери соціальних систем, але не спрощує управлінську працю з синтезу критично-достатньої для розвитку інтеграції ідей, технологій, ресурсів, умов, впливів, менеджменту, моніторингу та виконання.

9. Розглянуто можливості застосування проголошеного підходу при підготовці найбільш поширених управлінських рішень. Виходячи з позицій циклічної різноманітності, виділено кілька базових циклів державно-управлінської діяльності, серед яких: стратегічний, соціально-економічного розвитку, національно-проектний, державно-політичний, державно-програмний та бюджетний цикли. Стисло охарактеризовано ці цикли та розкрито

їхню багатоциклічну сутність. Запропоновано спрощені технологічні схеми розроблення концепції, стратегії та програмно-цільового підходу до діяльності суб'єкта державного управління, в основу яких покладено принцип забезпечення самоорганізаційної спроможності розвитку. Наголошено, що пошук, визначення й обґрунтування критичної достатності інтеграції ідей, технологій, ресурсів, менеджменту (діяльності суб'єкта управління) та виконання (діяльності об'єкта управління) в кожній з ситуацій, що виникають у процесі управління, під час прийняття різноманітних управлінських рішень у державному управлінні є основним завданням управлінця (державного службовця, посадової особи органів місцевого самоврядування).

10. Обґрунтовано, що коли йдеться про інноваційне державне управління, потрібно створити необхідні умови для нього, а також застосовувати нові ідеї, технології, ресурси. Це управління також стає можливим лише за умови інноваційних змін в суб'єкті та об'єкті державного управління, у їхніх впливах та системі моніторингу. Запропоновано методику застосування виділеної інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління у теорії та практиці як інформаційного фільтра для відбору релевантної інформації, необхідної для вирішення визначеної проблеми або завдання, зокрема, у процесах аналізу та синтезу стратегічних, державно-політичних та програмно-цільових документів.

Визначено соціальний ефект від виділення інтегрованої системи чинників впливу на самоорганізаційну спроможність державного управління, а саме: а) для політиків – це формування державних політик з урахуванням основних чинників впливу на самоорганізаційну спроможність системи державного управління; розвиток політичної аналітики на основі зазначених чинників; б) для фахівців-практиків (державних службовців) – це чітке розуміння ключових проблем державного управління; підвищення рівня креативності у своїй діяльності; врахування чинників впливу на самоорганізаційну спроможність в процесах управлінських впливів, зокрема, стратегічного управління, державної політики, національного проектування, програмно-цільового проектування, планування; краще розуміння та організація управлінських процесів, зокрема, зворотного зв'язку між суб'єктами та об'єктами державного управління; розуміння важливості розроблення та застосування нових ідей, технологій; економічного використання ресурсів, створення умов, необхідних для реалізації управлінських впливів; в) для освітян – це нові знання, навички та вміння щодо самоорганізації систем державного управління; врахування цих чинників у навчальних програмах (освітньо-професійних програмах) підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та президентського резерву; врахування цих чинників при розробці освітньо-кваліфікаційних характеристик різних категорій державних службовців; при підготовці та проведенні активних форм занять (тренінгів, семінарів); г) для науковців – це об'єктивізація створення структур, інституцій та здійснення процесів державного управління; нові вихідні уявлення про процеси самоорганізації у соціальних системах; розвиток системи знань щодо самоорганізації систем державного управління; д) для громадськості – це краще розуміння сутності державного управління; можливість здійснення кваліфікованого громадського контролю; розвиток можливостей професіоналізації демократії участі.

11. Виділено вектор трансформаційних тенденцій державного управління в умовах суспільних змін та проаналізовано такі його складові: перехід від його класичної консервативної моделі до креативної, що оперативна та інноваційно реагує на зміни у світі та в суспільстві; приведення у відповідність (збалансування) різноманіття державного управління та різноманіття суспільства; підвищення самоорганізаційної спроможності державного управління, тобто можливості забезпечення кращого варіанта управління в умовах, що склалися у суспільстві (сфері, галузі, певних відносинах); забезпечення збалансованого публічного управління та налагодження ефективного взаємозв'язку з населенням; підвищення й, частково, зміна ролі державної служби та служби в органах місцевого самоврядування як інформаційно-комунікативних елементів між публічною владою та суспільством; зміна загальних підходів державного управління; зміни у системі принципів (зміни пріоритетів, розширення або скорочення складу), виходячи з яких державне управління реалізується у сучасному світі. Дві останні тенденції проаналізовано у прив'язці до основних напрямів суспільних змін, а саме: формування інформаційного, інноваційного, громадянського суспільств, суспільства стійкого розвитку, а також реакції суспільства на інші глобалізаційні впливи.

12. Визначено та проаналізовано стратегічний вектор суспільного розвитку за основними напрямами глобалізаційних впливів. Показано, що у вітчизняних стратегіях економічного та соціального розвитку та їхніх проектах враховано основні чинники впливу (ідеї, технології, ресурси, умови, різноманіття впливів суб'єктів на об'єкти, моніторинг, менеджмент) на самоорганізаційну спроможність системи державного управління України. Виявлено, що, при всій значимості та доцільності, вітчизняні стратегічні документи не позбавлені певних недоліків, серед основних з них такі: орієнтація на реалізацію в умовах стабільної політичної обстановки та неврахування відповідних ризиків; спроба комплексного охоплення значної кількості складових стратегій, замість виділення пріоритетних з них; великий обсяг, що ускладнює їх сприйняття; відсутність системного зв'язку з конкретними державними політиками з їх реалізації; прямо не простежується зв'язок з ними державних цільових програм та національних проектів; відсутність процедури їх оновлення по роках, що суперечить зарубіжній практиці. Це потребує подальшого вдосконалення методології розроблення стратегій суспільного розвитку шляхом виправлення виявлених недоліків.

З'ясовано, що реалізація стратегічного вектора суспільного розвитку за основними напрямами глобалізаційного впливу здійснюється шляхом проведення державних політик за всіма зазначеними напрямами. У свою чергу, пріоритети таких політик реалізуються за допомогою програмно-цільового підходу, що передбачає вирішення основних завдань цих політик за допомогою державних програм (національні проекти, державні цільові програми, програми соціально-економічного розвитку, державний бюджет) та визначених програмно-цільових заходів підтримки та сприяння позитивним процесам глобалізації в Україні на певний середньо- або короткостроковий термін. Для визначення напрямів та виявлення тенденцій розвитку програмно-цільових механізмів трансфор-

мації державного управління в умовах суспільних змін розглянуто та проаналізовано їхні кількісні та фінансові показники за період із 2009 по 2014 рік. Встановлено, що у 2009–2014 роках в Україні спостерігалася тенденція суттєвого скорочення кількості державних цільових програм за напрямками зовнішнього вектора глобалізаційних впливів. Загальне уявлення про програмно-цільове забезпечення процесів глобалізаційних впливів в Україні повнено характеристикою найбільш суттєвих вітчизняних програмно-цільових заходів у цьому напрямі.

13. Узагальнено та охарактеризовано показники державного бюджетування державних цільових програм за напрямками зовнішнього вектора глобалізаційних впливів у 2009–2014 роках. Маємо суттєве переважання фінансування державних цільових програм розвитку суспільства стійкого розвитку. На другому місці фінансування програм розвитку інноваційного суспільства. Значно нижчими є показники бюджетного фінансування програм розвитку інформаційного суспільства. Ще менше фінансувалися державні цільові програми за напрямом демократизації суспільства. З 2012 року вони взагалі не фінансуються. В той же час, цей напрям є однією з обов'язкових складових процесів європейської інтеграції України, зазначений у планах дій Україна – ЄС та Україна – НАТО. Виявлено нестабільне фінансування та хронічне недофінансування державних цільових програм за цими напрямками. Встановлено, що відсоток бюджетного фінансування цих програм у загальній кількості державних цільових програм впав з 22,2% у 2012 році до 10,0% у 2014 році.

14. Проведено експертне опитування серед державних службовців щодо найбільш суттєвих питань розвитку державного управління в Україні у контексті процесів та механізмів самоорганізації, які, в цілому, свідчать про розуміння переважною кількістю респондентів реальних проблем розвитку країни та її системи державного управління, а також сутності цих процесів та механізмів. У той же час, автор стикнулася з фактом заниження опитаними державними службовцями рівня важливості менеджменту, технологій, моніторингу та діяльності об'єкту управління у системі державного управління, питань легітимності інституцій та їхньої діяльності. Виявлено недооцінювання експертами рівня впливу механізмів програмно-цільового управління та планування, особливої важливості взаємообумовленості стратегій державного розвитку, державних політик і державних програм. Деякі факти свідчать про недостатню їх освітню підготовку з державного управління та відсутність достатнього досвіду роботи в цій системі. Виявлено нерозуміння значною кількістю респондентів (72%) важливості ідей розвитку, ідей застосування нових ресурсів та технологій, які фактично визначають інноваційність, ефективність і нову якість державного управління. Ще нижче оцінено такий чинник, як «суб'єкт управління» (20% підтримки), який є інтегрованим та поєднує організаційний та людський ресурси. Із застосуванням гендерного підходу показано, що таких особливостей чимало й їх слід обов'язково враховувати, зокрема, під час підготовки стратегій, концепцій, програмно-цільових документів, а також у програмах освітньої підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців.

15. Введено у науковий обіг поняття «парадигма розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін» як сукупність цінностей, методів, технічних навичок та засобів, прийнятих у науковому співтоваристві у рамках наукової традиції, що утвердилася у певний відрізок часу у галузі наук «Державне управління» стосовно незворотної, спрямованої, закономірної, якісної зміни різноманітних практичних заходів, засобів, інструментів, важелів з реалізації управлінських рішень та організаційних, координуючих, регулюючих та контролюючих впливів відповідно до визначених цілей проведення суспільних змін, перетворення суспільства та суспільних відносин відповідно до потреб суспільної світової та вітчизняної практик. Сформовано базову модель такої парадигми, як дисциплінарна матриця, рівнями якої є: суспільні зміни (зовнішньо та внутрішньо обумовлені); система державного управління (органи державної влади, система їхнього взаємозв'язку, організаційні, координуючі, регулюючі та контролюючі впливи); механізми трансформації державного управління (практичні заходи, засоби, інструменти, важелі); сукупність цінностей, методів, технічних навичок та засобів (засади та засоби розвитку механізмів), що дозволило системно підійти до питання зміни парадигм шляхом з'ясування чинної та визначення нової парадигми.

16. Виділено чинну вітчизняну парадигму розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін, в якій: систему поглядів та цінностей складає системно-ситуаційне уявлення процесів, явищ, подій (системна та ситуаційна парадигма); система методологічних засобів базується на системному, ситуаційному та структурно-функціональному підходах; система технічних та технологічних засобів сформована за принципом максимально досягнутого у вітчизняній практиці технологічного рівня; система ресурсних заходів також сформована за принципом від досягнутого в Україні; система методологічних і технічних навичок відіграє вирішальну роль при формуванні та застосуванні механізмів трансформації державного управління; не відбувається системної періодичної корекції стратегічних цілей розвитку, а відтак, і перегляду перспективно необхідних механізмів трансформації державного управління; інноваційність є бажаним, але не обов'язковим елементом суспільного розвитку та розвитку механізмів трансформації державного управління; реакція на систему глобалізаційних впливів є скоріше вимушеною, ніж добре усвідомленою та передбаченою. Визначено найбільш суттєві її недоліки.

17. Запропоновано перехід до інноваційної парадигми розвитку механізмів трансформації державного управління в Україні в умовах притаманних їй суспільних змін на основі чинників самоорганізаційної спроможності, яка передбачає інше змістове наповнення блоку «Сукупність цінностей, методів, технічних навичок та засобів», а саме, систему поглядів та цінностей складає синергетична парадигма на основі чинників самоорганізаційної спроможності розвитку, серед яких: ідеї розвитку, технології розвитку, ресурси розвитку, умови розвитку, управління розвитком, впливи розвитку, виконання завдань розвитку, моніторинг розвитку; системно-ситуаційне уявлення процесів, явищ, подій (системна та ситуаційна парадигма) ефективно використовується на інструментальному стратегічному, програмно-цільовому та бюджетному рівнях; система методологічних засобів базується на синергетичному та стратегічному підходах; система технічних та технологічних засобів зорієнтована на

найвищий технологічний рівень, досягнутий у світовому розвитку; система ресурсних заходів зорієнтована на рівень використання ресурсів, досягнутий у світовому розвитку; система методологічних і технічних навичок сприяє ефективному використанню перспективних ідей, технологій та ресурсів при формуванні та застосуванні механізмів трансформації державного управління; відбувається системна періодична корекція стратегічних цілей розвитку, а відтак, і перегляд перспективно необхідних механізмів трансформації державного управління; інноваційність є обов'язковим елементом суспільного розвитку та розвитку механізмів трансформації державного управління; відбувається дуже швидка реакція на систему глобалізаційних впливів з метою використання можливих переваг. Охарактеризовано переваги наведеної перспективної моделі парадигми розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін.

18. В контексті впровадження інноваційної парадигми розвитку механізмів трансформації державного управління в умовах суспільних змін запропоновано низку науково-практичних рекомендацій, зокрема:

- при розробленні державних, регіональних та місцевих стратегій, прогнозів та планів розвитку державних та регіональних політик, національних проектів, державних цільових програм, пропозицій державних бюджетних заходів, інших державно-управлінських рішень виходити з принципу інноваційної обов'язковості шляхом врахування та використання нових ідей (ідей розвитку), концепцій (основних напрямів розвитку), технологій розвитку, ресурсів розвитку, забезпечення належного управління їх реалізацією, в тому числі ведення моніторингу та створення належних умов, формування відповідних впливів, спрямованих на досягнення розвитку;

- стратегії державного (регіонального, місцевого, територіального) розвитку доцільно приймати зразу на початку (перший рік) терміну перебування першої особи країни (регіону, території) у владі, вони мають бути обмежені основними стратегічними напрямками державного (регіонального, місцевого, територіального) розвитку та містити основні етапи реалізації (два, три середньострокові), що мають чітко відповідати певним державним політикам;

- стратегії мають враховувати у своїй структурі всі основні чинники самоорганізаційної спроможності розвитку держави (регіону, галузі, міста тощо), а саме: діяльність суб'єкта, що інституційно забезпечує реалізацію такої стратегії; різноманіття впливів суб'єкта на об'єкт державного управління; діяльність об'єкта державного управління; систему моніторингу результатів реакції об'єкта державного управління на відповідні впливи суб'єкта державного управління; умови; ідеї, що у стратегічних, державно-політичних та програмних документах, як правило, представлені метою, цілями, принципами, підходами; технології, що забезпечують перетворення цих ідей в очікувані результати; ресурси, що необхідні для реалізації впливів державного управління у суб'єкт-об'єктних державно-управлінських відносинах;

- доцільно збільшити фінансову частку державних цільових програм у щорічних видатках державного бюджету країни, оскільки вони спрямовані на реалізацію пріоритетів розвитку країни, а також забезпечити щорічне, а не вибіркове фінансування таких програм.

Література:

1. Червякова О.В. Механізми трансформації державного управління в умовах суспільних змін : Монографія / О.В. Червякова. – К. : ТОВ «НВП» Інтерсервіс», 2015. – 390 с.
2. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; Розділ 3. Методологія державного управління : Ю.П. Супмін, О.Ю. Оболенський, В.Д. Бакуменко, Ю.В. Бакаєв, В.П. Козуб, В.В. Корженко, В.Я. Малиновський, Н.М. Мельтюхова, П.М. Петровський, Н.Ф. Фоміцька, О.В. Червякова, С.В. Штурхецький. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т.1. – 564с.
3. Бакуменко В.Д., Усаченко Л.М., Червякова О.В. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко, Л.М. Усаченко, О.В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. – К.: ТОВ «НВС «Інтерсервіс», 2013. – 174 с.
4. Основи адміністративного менеджменту. В.Д. Бакуменко, Л.М. Усаченко, В.І. Тимцуник, О.В. Червякова; за заг. ред. Л. М. Усаченко. – К.: ТОВ «НВС «Інтерсервіс», 2013. – 148 с.
5. Територіальна громада: управління розвитком : [моногр.] / Національна академія державного управління при Президенті України Харківський регіональний інститут державного управління / Розділ 1. Теоретичні засади розвитку територіальної громади ; 1.6. Трансформаційні тенденції місцевого самоврядування в умовах суспільних змін : Червякова О.В. – Х.: Вид-во «Константа», 2013. – С. 52-62.